

Jorn - en rastløs rebel

KUNSTNER: Det kan undre, at kunstneren Asger Jorn (1914-73), fortsat kan inspirere og formidle nye visioner, men det er ikke mindre, hvad udstillingen "Rastløs rebel" gør på Statens Museum for Kunst (SMK). Den ene anmelder efter den anden har smidt et hav af stjerner & hjerter efter udstillingen, og med rette! Der er virkelig nye vinkler på det danske og internationalt anerkendte multitalent - Asger Jorn! Han er ikke bare manden bag store, farveglade malerier! Asger Jorn blev egentlig født med navnet Asger Oluf Jørgensen, men helt i tråd med hans livsfilosofi - altid at have troen på muligheden for forandring, tog han i 1946 kunstnernavnet Jorn.

Jorn var født i Vejrum i Jylland, men efter faderens tidlige død i 1926 flyttede moderen til Silkeborg med de seks børn og levede her af en beskeden enkepension. Begge forældre var uddannede lærere, og Jorn fulgte i deres fodspor. Efter fem år på Silkeborg Seminarium, besluttede han sig dog for en tilværelse med kunsten som levevej. Her efter gik turen til Paris på Fernand Légers kunstscole.

HAN FASTHOLDT livet igennem en nær tilknytning til Silkeborg og skænkede bl.a. en række værker til Museum Jorn, herunder et af hans hovedværker, "Stalingrad, stedet, som ikke er eller modets krampelatter", som blev skabt igennem årene 1957-72, og som nu kan ses på SMK.

Værket begyndte, som et abstrakt maleri i stærke farver, men blev undervejs omformet og videreudviklet til en slags moderne historiemaleri. Det fortæller om slaget ved Stalingrad under Anden Verdenskrig. Det blev et vendepunkt i krigen, der krævede op imod i alt to millioner ofre på begge sider af fronten. Når slaget var kommet på Jorns nethinde, skyldtes det ikke mindst øjenvidneberetningen fra Jorns italienske ven og medhjælper, Umberto Gambetta, ved Jorns ejendom i Albisola, der havde kæmpet i slaget som soldat i Italiens fascistiske hær. "I et sådant slag dominerer det menneskelige aspekt, at så mange dør på hver side og man ikke længere kan tage parti. Det heroiske i alt heltemod bliver overvældende absurd. Her begyndte billedet", fortalte Jorn senere.

DET VIDNER samtidig om Jorns politiske engagement. Langt hen ad vej havde han sin egen helt personlige politiske vision, som også førte ham til fællesskabet i "Situationistisk Internationale", en radikal avantgardebevægelse, som han selv var medstifter af i 1958. Målet var at revolutionere det moderne forbrugersamfund, ved at gøre op imod kunstens rolle som forbrugsvare og i stedet lade kunsten være formidler af kreativiteten i hverdagen. Gruppen ville ændre folks vaner fra passive tilskuere til aktive deltagere i deres egen sociale, kreative hverdag. Bl.a. arrangerede gruppen eksperimenterelle gåture gennem byen, som

skulle øge bevidstheden om omgivelsernes psykologiske effekt på mennesket.

Dernæst havde "Situationistisk Internationale" en vision om at ændre samfundets tekst- og billedmateriale, så det fik en ny kritisk betydning. En vision, der førte til Jorns såkaldte modifikationer, hvor han købte malerier i genbrugsbutikker, som han overmalte, dog med respekt for udgangspunktet, hvorfor den første malers signatur bevidst, ikke blev overmalet. De fleste kan også ses på SMK, herunder det mest berømte "Den foruroligende ælling" fra 1959. Jorn forlod gruppen i 1961. Jorns tiltagende økonomiske succes gjorde dog, at han fortsat støttede gruppens aktiviteter.

MEST KENDT er Jorn for sit engagement i kunstnergruppen Cobra (1948-51), som han også selv var en af hovedmændene bag. Stifterne kom fra København, Bruxelles og Amsterdam, og navnet Cobra skulle signalere gruppens fokus på kreativitet. Målet var samtidig at formidle fremskridtstro og optimisme efter krigens ødelæggelser og pessimisme - og at overskride landegrænser og bygge bro mellem kunstarterne. Alle havde forinden været en del af en fransk, revolutionær surrealistisk bevægelse. Målet var nu "Organisk, eksperimentelt arbejde", som de skrev i deres manifest.

Samarbejdet var præget af en evig konflikt mellem billedkunstnere og forfattere og i mellem deltagernes forhold til kommunistpartiet, som krydret med fremskridtstroen gav en indre dynamik. På udstillingen kan ses en lang række værker fra Cobra-tiden.

Jorn havde hele livet en stor interesse for den nordiske folkekultur, og han mente, at den i alt for ringe grad var dokumenteret. Dernæst mente han, at den nordiske folkekultur har et unikt særkende ved at være en billedkultur frem for de klassiske sydeuropæiske kulturer, som især er baseret på nedskrevne ord. I 1949-1952 skrev Jorn sammen med arkæologen P. V. Glob på en bog om den danske oldtid. Bogen blev dog aldrig udgivet. Jorn anvendte dog sin viden om folkekulturen, især i sine keramiske arbejder, som han skabte sammen med midtjyske keramikere. F.eks. i "Sladrefad" fra 1953,

som kan ses på SMK. Her går tallet to også igen, idet to væsener ses på fadet. Det rører ved Jorns særlige fokus på dialektikken. Ofte ses to væsener i hans værker. Et udtryk for hans fokus på dialog. Et anliggende han dog senere ændrede til ønsket om at skabe en trialektik. Den kolde krig havde gjort det ubærligt med kun to stridende kræfter. Han udviklede bl.a. et fodboldspil med tre hold og tre mål. Dernæst udvikler han en teori om, at verden skal kunne forklares i en treklang mellem kunst, videnskab og filosofi.

TIL TRODS for sin egen selvsikre, bølgeagtige tilgang til verden ønskede Jorn *altid*, at mennesker skulle være sammen om at skabe den verden de var en del af. Og det undrede ham dernæst; den ringe respekt, mennesket havde for dyret. Han var meget optaget af vores dialektiske samspil med dyrenes verden, som en del af hele økosystemet, og her rammer han måske direkte plet i vores løbende globale debat om tilgangen til jordens ressourcer.

Af venner blev han kaldt vandal - og det er man måske også, når man bl.a. kører på scooter igennem et lerrelief til Aarhus Statsgymnasium for at skabe effekt!

I 1961 stiftede Jorn Skandinavisk Institut for Sammenlignende Vandalsisme, kulminationen på Jorns interesse for folkekulturen. Målet var at skabe et alternativ til den akademiske kunsthistorie. Jorn ansatte den franske fotograf Gerard Franschi og sammen nåede de at fotografere 25.000 billeder af den nordiske folkekunst, som skulle formidles i et 32-binds værk med titlen "10.000 års nordisk folkekunst". Projektet blev dog lukket, og nåede aldrig sin fuldførelse. Jorn var dog også realist. Mennesket kan ikke altid være lykkeligt. Det sidder i centrum af sit eget livs lykkehjul, men lykken kan kun gribes glimtvis! Grib den dog - og se udstillingen inden 15.6.!

MARIA STENSGÅRD

POULSEN er lektor i gymnasiets skolen. Cand. mag. i kunsthistorie og dansk, Aarhus Universitet. Censor på lærer- og pædagoguddannelsen i Danmark. Skribent ved North Art Magazine.

